

**Természetjáró szabadidő-szervező és
programkoordinátor
átképzési- és közszolgálati továbbképzési program
„Lovas jármód” modul tananyaga**

Készítette: Ádám Barnabás ezredes

2014

Tartalom

I.	Bevezetés	3
II.	A lovas turizmus helyzetértékelése Magyarországon. Lehetőségek és kitorési pontok, adottságok és korlátok az ágazatban.....	5
	1. A lovas turizmus helye a turizmuson belül	5
	2. A jogi helyzet.....	5
	3. A magyarországi lovas turizmus története és jelenlegi helyzete.....	5
	4. Az ágazat problémái	8
	5. Lehetőségek és kitorési pontok.....	11
	6. A magyar lovas turizmus adottságai és korlátai.....	14
III.	A jármód szakmai sajátosságai, túra típusok, túrázási szokások.....	16
	1. Szakmai sajátosságok	16
	2. Lovas szolgáltatások és tartalmuk.....	17
	3. Túratípusok, túrázási szokások	18
IV.	Jó gyakorlatok bemutatása, esettanulmány megbeszélése, projekt- javaslatok felvetése	19
	1. Esettanulmány - „Feira Nacional do Cavalo”	19
	2. Esettanulmány - Kiskunmajsa - A Tanyakör Zöldút lovas túraútvonalai	20
	3. Esettanulmány – Nemzetközi Huszárportya 2010	21
V.	Lovas túra projekt-javaslatok felvetése	24
	1. Projekt terv általános tartalmi javaslatai	24
VI.	Összegzés.....	28

I. Bevezetés

*„A ló előnye tenger, a bölcsnek ló való,
mert lóvá tesz az ember, s emberré a ló.”
/Jókai Mór/*

A 6 órás képzés célja olyan szervezők (menedzserek) felkészítése a Nemzeti Közszolgálati Egyetem továbbképzési rendszerében, akik a közszolgálat (közigazgatás valamely szintjén, önkormányzatok, stb) keretében képesek és képesek lovas túrák tervezésére, szervezésére (nem feltétlenül vezetésére). A 6 óra alatt szerzett ismereteikre alapozva képesek kialakítani-fejleszteni az adott területen a lovas turizmust. Olyan látókört adni, hogy a tanultakra alapozva képesek legyenek továbbfejlődni, felismerni a lehetőségeket és élni a lehetőségekkel. A tanfolyamon szerzett ismereteikkel képesek segíteni a döntéshozók ilyen irányú kezdeményezéseit. A képzés célcsoportja lehet a hon- és rendvédelemből kikerült szolgálati nyugdíjas kollégák, akik előképzettségüknél fogva már most is nagy tapasztalatokkal rendelkeznek a csapatépítés, a terepismeret, a gyakorlati feladatok megszervezése területén. A résztvevőknek kiinduló ismeretként tudniuk kell, hogy az emberek ismerete a lovakkal, a lovaglással és a lovas turizmussal szemben alapvetően hiányos és téves. Sok ember azt gondolja, hogy a ló veszélyes állat, sok ember fél a lótól, ezen belül is attól, hogy a ló megharapja, megrúgja vagy esetlegesen ledobja. Nem állítható, hogy ilyen elő sem fordul, azonban sok éves tapasztalatomra alapozva biztosan mondom, két okra vezethető vissza a balesetek és a lóval kapcsolatos viselkedési problémák jelentős része. Ezek ismerete megelőzi a baleseteket.

Az első ok a ló természetének figyelmen kívül hagyása. Tudni kell, hogy a ló természetét (viselkedését) alapvetően meghatározza, hogy növényevő préda állat. A ló alapvetően a fülével, a farkával és a fejével kommunikál. Két eszköze van az önvédelemre vagy a támadásra, a fogai és a lábai, mellyel vagy rúg vagy igyekszik elmenekülni.

Általánosságban két esetben történik lovas baleset:

- a. Fél és menekülni akar. A ló fél az ismeretlentől, embertől, tárgytól, hangtól, fénytől, hirtelen mozgástól. A ló számára az ember csúcsragadozó és a hátra álló fül, esetleg a kivillanó fogsor továbbá a közvetlen szembenézés vagy a felé nyúló kéz fenyegetést jelent. Ezért

tanácsos, nem a szemébe, hanem az első lába elé nézni, nem hirtelen közeledni és érinteni, hanem lassan figyelve a reakciókat. Az „ismerkedés” nélküli nyeregbe szállás következménye lehet a ledobás, mivel a természetben is a ragadozó igyekszik a hátára ugrani és „belemarni” a ló marjába majd a földre nyomni. A terepen a lovaglás különösen igényli a kiképzett lovat! Ebben az esetben a bizalom megszerzése a legfontosabb.

- b. Nem fél és dominálni akar. A lovak mindig értékelik a környezetet és ha két ló először találkozik, eldöntik ki a vezér. Vagy testbeszéddel vagy harccal! Ha a ló úgy értékeli, hogy az emberre rákényszerítheti az akaratát, akkor meg fog vele próbálkozni és harcot fog kezdeményezni. A ló támadásának előjelei vannak, melyeket érdemes megtanulni. (például: A hátra csapott fülek, gyors farkok csapkodások az ember felé ennek a jelei.) Ebben az esetben a gyorsan magasba emelt kar segíthet. Ne nézzünk a szemébe és maradjunk érintő-távolságon kívül. A domináns lovat futtassuk körbe, a ménesben az erősebb erre kényszeríti a legyőzöttet, addig, amíg nem kezd el bólogatni a fejével. A kantározáskor vegyük a hónunk alá a ló fejét, áttéve rajta a karunkat.

A második ok a türelmetlenség. Az ember magából indul ki, pedig a ló és a lóval való foglalkozás türelmet és következetességet igényel. A türelem és a gondoskodás a kulcs egy ló lelkéhez. A ló tud olvasni az ember gondolataiban és ennek megfelelően reagál.

A ló alapvetően jóindulatú, mint más háziállat is, ha nem adnak okot rá nem bánt és mind emellett a legfontosabb, hogy egy jó lovardában jól képzett lovak vannak, akik szelídek és türelmesek

Egy másik téves megítélés eredménye az is, hogy azt hiszik, hogy a lovaglás a olyan szabadidős tevékenység, mely csak a gyerekek körében elterjedt és kedvelt. Márpedig ez a sportág minden korosztály számára lehetőséget nyújt az aktív kikapcsolódásra, a természettel való kapcsolatra és emellett kiváló testmozgás is.

II. A lovas turizmus helyzetértékelése Magyarországon. Lehetőségek és kitörési pontok, adottságok és korlátok az ágazatban

1. A lovas turizmus helye a turizmuson belül

*Turizmus*¹ alatt egyrészt az ember állandó életvitelén és munkarendjén kívül valamennyi helyváltoztatását és tevékenységét értjük, bármi legyen azok konkrét indítéka, időtartama és célterülete. Másrészt az ezzel kapcsolatos igények kielégítésére hozott anyagi-technikai és szervezeti feltételek, valamint szolgáltatások együttese. A *Hágai Nyilatkozat*² kimondja, hogy a turizmus magába foglalja a személyek lakó- és munkahelyen kívüli minden szabad helyváltoztatását, valamint az azokból eredő szükségletek kielégítésére létrehozott szolgáltatásokat. Két formája a hivatásturizmus és a szabadidő turizmus. Ebben az értelemben a szabadidő turizmuson belül a lovas turizmus *célturizmusnak minősül.*

2. A jogi helyzet

– 14/2008. (XII. 20.) ÖM rendelet a lovas szolgáltató tevékenységről

Az önkormányzati miniszter rendelete állapítja meg a lovas szolgáltató tevékenység bejelentésének, az ilyen szolgáltatási tevékenységet folytató vállalkozások (a továbbiakban: szolgáltató) nyilvántartásának részletes szabályait, továbbá az e tevékenységek folytatásának részletes követelményeit, és a lovas szolgáltató tevékenység ellenőrzésének részletes szabályait.

3. A magyarországi lovas turizmus története és jelenlegi helyzete

A világ szemében a magyar lovas nemzet. Ez Magyarország imázsának szerves és meghatározó eleme, egy olyan értéket képvisel, amelyre az egész hazai idegenforgalomnak, és ezen belül is a lovas turizmusnak építkeznie kellene.

A lótarás, lótenyésztés szerepe az elmúlt évszázadban jelentősen megváltozott. A mezőgazdaságban és a honvédelemben játszott fontos szerepét egyre inkább a sport és a turizmus váltotta fel, változatlanul fontos azonban a lótarás, a lótenyésztés és a lovaglás szerepe a gazdaságban.

¹ Ezt a definíciót a hágai nyilatkozat állapította meg dr. Lengyel Márton kezdeményezésére 1986-ban

² Az 1989-ben Hágában a turizmusról az Interparlamentáris Unió és a WTO közösen megrendezett első Interparlamentáris Konferenciájának zárónyilatkozata

Magyarország az európai lovas turizmus úttörője, már a hatvanas-hetvenes években több ezer külföldi turista érkezett lovas- és fogathajtó programokra, valamint több százezer idelátogató vendég nézte meg az ország különböző területein szervezett bemutatókat. Magyarország a vendégeküldő országok szerint – az érdeklődés szempontjából – az első három legkedveltebb hely egyike. Ez a kiemelkedő érdeklődés azért is figyelemre méltó, mivel mind a jövedelmezőséget, mind a területfejlesztési szempontokat tekintve kedvező képet mutat a lovas turizmus. A hazai lovas turizmus évtizedeken keresztül Európa legszínvonalasabb szolgáltatását nyújtotta és ezen a területen vezető szerepet töltöttünk be a 80-as évek közepéig, köszönhetően a lótenyésztéssel foglalkozó állami gazdaságoknak, termelő szövetkezeteknek, a kiváló terepadottságoknak, a szabad mozgás lehetőségének és a rendkívül olcsó áraknak. A 80-as évek közepétől gyors változások következtek be, melyek a lovas turizmus hanyatlásához vezettek. Az okok közt szerepel a privatizáció átgondolatlan volta, a hirtelen árnövekedés, a szolgáltatások színvonalának leromlása, a képzetlen lovak, a kevésbé képzett személyi állomány, a gyenge infrastrukturális háttér és a megbízhatatlan értékesítési lehetőségek.

A lovas tevékenységek fokozatos fellendülésével, a lovaglás és lótartás népszerűvé válásával egyre több hazai magánszemély vagy kisvállalkozás döntött úgy, hogy nem elégszik meg a saját célra történő „hobbyi lótartással”, hanem olyan lovas létesítményt alakít ki, melynek egyidejűleg jövedelemtermelő szerepet is szán, vagyis lovas turisztikai szolgáltatást indít. Az 1990-es évek elejétől nagy számban jöttek létre lovas panziók, istállók és egyéb lovas szolgáltatásokat nyújtó intézmények. Ez idő alatt a vállalkozók több mint hatszáz, lovas turizmusra épülő objektumot hoztak létre, a beruházások hozzávetőleges összege meghaladja a 20 milliárd forintot. Ezt a folyamatot nagymértékben gyorsította, hogy a lovas turisztikai vállalkozás indításához hivatalosan sem szakmai előképzettség, sem vállalkozási és működési engedély nem szükségeltetett. Sajnos emiatt egyre gyakoribbá vált az alacsony induló tőkével rendelkező, és a lovas idegenforgalmi szakmában járatlan, kellő hozzáértést nélkülöző vállalkozások nagyszámú megjelenése, mely elkerülhetetlenül visszavetette a magyar lovas szolgáltatások jó hírnevét. Ez természetesen jelentős mértékben csökkentette a lovas vendégforgalmat is.

Napjainkban a lovakat leginkább sportolás és szabadidős lovaglás céljából tartják. A lókedvelő emberek és a lovasok tábora is folyamatosan növekszik, és egyre nagyobb azoknak a köre, akik szívesen töltik szabadidejüket lovakkal, lovaglással, lovassporttal, lovas programokon való részvétellel, így a lovaglás és a lovas szolgáltatások, mint turisztikai termékek jelennek meg a piacon. A programok és szolgáltatások köre egyre bővül, színesedik.

A világon több mint százmillió embernek, kontinensünkön mintegy 45 milliónak van kapcsolata a lovaglással. Ma Magyarországon kb. fél millió ember érhető el a lovas turizmuson keresztül, ezek egy része aktív lovas, illetve a lovas iparágat kiszolgáló ember: állatorvos, takarmánykészítő, szerszámkészítő, kereskedelmi és a vendéglátóipari dolgozó.

Az utóbbi években kormányzati döntések születtek a *lovas turizmus fejlesztéséről*, komoly pénzeket áldoznak országos szinten létesítmények fejlesztésére, lovas kiadványok készítésére és terjesztésére, hogy külföldi lovas vendégeket invitáljanak hazánkba. Ennél kevesebb szó esik a hazai lovas életről, pedig nagyon fontos egy széles magyar *lovas törzsközönség* kialakítása, hogy kihasználva kiváló adottságainkat, minél többen gyakorolják rendszeresen a különböző lovas sportokat.

Az *élénk lovasélet* feltétele a lovak száma, a magukat lovagoltatásból fenntartó lovas létesítmények gazdaságos üzemeltetése, amely fellendíti a lovas ipart kiszolgáló ágazatokat, számtalan további előnyt jelent a gazdaság számára. Ami talán ennél is fontosabb, hogy visszavezet a természetbe, környezettudatos magatartásra nevel és lovasok tízezreinek nyújt rendszeres sportolási lehetőséget. *Közös cél* a lovasok számának növelése, az országos lovas infrastruktúra fejlesztése, a hazai lovas élet és lovas turizmus fellendítése, valamint a lovassportok és a hobbi lovaglás népszerűsítése hazánkban.

A különböző fesztiválok hatásának köszönhetően tovább nőtt a lovak és lovassportok barátainak népes hazai tábora. Azonban még mindig *problémát* jelent, hogy sokan szeretik a lovat, mégsem szánják rá magukat, hogy lóra üljenek. Okai lehetnek ennek azon sztereotípiák, melyek szerint a lovaglás veszélyes, drága „úri” sport, illetve, hogy sokan nem is tudják, hol van a

közeliükben lovas létesítmény, ahol megismerkedhetnek a lovaglás vagy a fogathajtás alapjaival.

4. Az ágazat problémái

– Minősítési rendszer

Magyar Lovas Turisztikai Szövetség kidolgozta az ún. „*patkós rendszert*”, mely a szállodák csillagjaihoz hasonlóan, egytől öt patkóig minősíti a lovas létesítményeket, melyben a lovas hely vendéglátásra való alkalmasságát, a lovak képzettségi szintjét, az oktatók pedagógiai, kommunikációs, idegen nyelvi és szakmai felkészültségét veszik figyelembe. A *lovas létesítmények színvonala* igen nagy szórást mutat. A szakmai szempontból is minden igényt kielégítő lovas létesítmények mellett megjelentek olyan szolgáltatók is, akik alacsony szintű szolgáltatásukkal negatív irányba változtatják a lovas turizmus kínálatáról kialakuló véleményt. A *színvonalbeli különbségek* a nyelvtudás hiányában, a nem megfelelő ló tartási körülményekben és a lovas szolgáltatások helyenként alacsony szintjében mutatkoznak meg.

– Megfelelő szakemberképzés és oktatás hiánya

A lovas turizmus legsürgősebben megvalósítandó feladatai közé tartozik a lovas turisztikai szolgáltatásban és kiegészítő szolgáltatást szervező és abban résztvevő *személyzet kiképzése és továbbképzése*, mely alatt értendő mindazon lovász, lovas oktató, valamint felsőfokú képzettségű személy oktatása is, aki a lovas turizmus teljes területén mind a lovas szakmai, mind az idegenforgalmi területen már valamilyen ismerettel rendelkezik. Az 1998 óta készült felmérések során bebizonyosodott, hogy a megfelelő tudással rendelkező lovas szakemberek elsősorban az *oktatók képzésének hiányossága* miatt nem állnak megfelelő számban rendelkezésre. A jelenlegi lovas oktatási rendszert közép- és felsőfokon egyaránt számtalan hiányosság és rendszertelenség jellemzi.

Kétségtelen azonban, hogy magyar emberek érzelmi kötődése a lóhoz rendkívül erős, és nyilvánvaló, hogy egy *tudatosan felépített oktatási program* keretében teljes mértékben kielégíthető a lovas turizmus emberi munkaerő igénye. Szükség van tehát részben a lovaglást oktatók többszintű képzésére, a klasszikus lovas szakmák felélesztésére (lovász, belovagló) és a ló tartással kapcsolatos ősi mesterségek és szükségszerű tevékenységek oktatására is (kovács, szíjgyártó, nyerges).

Megfelelő színvonalú lovas oktatás és képzés hiányában a hazai lovasok nem beszélnek közös szakmai nyelvet, így nem tud kialakulni egységes lovas társadalom. Az elmúlt jó fél évszázadban a ló szerepe fokozatosan csökkent, kiszorult a gazdaságból és a társadalomból is, ezért nem tartották fontosnak a lovas szakemberek képzését sem. A káros szemlélet eredményeként ma *szakemberhiánnyal* küszködik a hazai lovas ágazat, és nem elég hatékonyak a jelenleg működő képzőintézmények sem. Ez hatalmas probléma, hiszen ha nincsenek jó oktatók, szakértők, nem lesz, aki a leendő lovas nemzedékét tanítaná, az iparágat javító terveket dolgozna ki és valósítana meg. Nem lesz, aki felvirágoztassa az ágazatot.

Jelenleg Magyarországon több felsőoktatási intézmény, illetve továbbképző intézet keretein belül is folyik *lovas-túravezető képzés*. Az elmúlt évek adatait nézve megfigyelhető, hogy a képzést évről évre többen végzik el. Egyetemi szinten jelenleg Kaposváron, Debrecenben, Nyíregyházán, Budapesten a SE Testnevelési és Sporttudományi Karán és Gödöllőn a Szent István Egyetemen folyik lovas vagy lótenyésztő képzés. A SE-n *„lovaskultúra oktató”* szak indult 2005-ben, a SZIE-n pedig *„lovas-továbbképzési”* szakot indítottak 2006-ban. Mindkét képzés levelező tagozaton folyik, ötféléves, önköltséges és másoddiploma megszerzésére irányul.

– *A fejlesztés és beruházás ösztönzésének hiánya*

A tartózkodás időtartamának meghosszabbítása érdekében indokolt szélesíteni a lovas, illetve a *kiegészítő szolgáltatások* skáláját. A már meglévő létesítmények keresletnek megfelelő színvonalú bővítéséhez, korszerűsítéséhez és a szükséges fejlesztések megvalósításához azonban jelenleg nem állnak rendelkezésre ösztönző gazdasági-, pénzügyi-, hitel-, adó-, és beruházás-politikai feltételek. Prioritással rendelkezik a beruházások között a *fedeles lovardák* kérdése. A lovaglási lehetőség a fedett lovardában az időjárástól, a talajviszonyoktól és az időtől független.

– *Szezonjellegű üzemeltetés problémái*

Magyarországra ma még jellemző a *lovas turizmus szezonaritása* az éghajlati viszonyok miatt. A szezonaritás megszüntetése érdekében alkalmassá kell tenni a lovas szolgáltatókat, hogy az időjárástól függetlenül végezhesék a lovas

turisztikai szolgáltatói tevékenységet. Ez részben a magasabb költségigényű *fedeles lovardák* építésével, illetve az ettől lényegesen alacsonyabb költségű ún. *időjárás álló talajú pálya* elvégzésével részben megoldható. Tekintettel arra, hogy jól látható módon a magyarországi lovas vendégek belföldről érkeznek, így az iskoláskorúak oktatásával összefüggő programok és a kezdő lovasok lovagoltatása a klasszikus lovas turisztikai szezonon kívül (október-április) gyakorolható. A lovas turisztikai vállalkozások életképességét csak akkor lehet fenntartani, ha az erős szezonális jelleg megszűnik. A lovas létesítmények működése nem folyamatos és teljes körű, ezért nem mindig tudnak megfelelő színvonalon szolgáltatást nyújtani a jelentkező külföldi vendégeknek.

Egy lovas létesítmény csak akkor működtethető egész évben gazdaságosan, ha van *fedeles lovarda, jó lóállomány megfelelő személyzettel és állandó vendégkörrel*. *Fedeles lovarda* segítségével legalább duplájára növelhető az üzemidő és szélesíthető a tömegbázis. Ez azért bír rendkívüli fontossággal, mert 10% különbség sincs a munkában lévő lónak és a pihenő lónak a költsége között, amely a 4-6 hónapos szezon kihasználtsággal nehezen finanszírozható. A pihenő időszak alatt nagy gondot okoz a lovak megfelelő mozgatása, kondíciójuk megtartása.

– *A lovas turizmus szervezési problémái*

A lovas turizmus egyik jelentős problémája, hogy a meglévő lehetőségek szakszerű összehangolásához nincs képzett szakember, aki mind túrák összeállításához, azok logisztikai hátterének megteremtéséhez ismeretekkel rendelkezik. Döntő fontosságú, más szóval a lovas turizmus létfeltétele a *szabad terep lovagolhatóság*. A lovas turizmus szempontjából a terepen való lovaglás kulcsfontosságú és a legnagyobb élményforrás. Alapvetően a tereplovaglás tervezésének két metódusa van. Az első lényege az, hogy megfelelő túraútvonalakat, vagy útvonalakat jelölünk ki a lovagláshoz, a másik esetben azokat a területeket jelöljük meg, ahol nem, vagy csak korlátozással lehet a tereplovaglást gyakorolni. Figyelembe kell venni a tervezésnél, hogy vannak *olyan védett és érzékeny természeti területek*, amelyeknek látogatása mind gyalogosan, mind lóháton különös figyelmet igényel. Ezekben a területeken megfelelően kiképzett és igazolvánnyal ellátott lovas túra vezetők szervezeten, a terület kezelőjének tudomásával és beleegyezésével vezethetik végig a csoportot.

A lovas turizmus jelenlegi korlátjai közül a logisztikai biztosítást tekinthetjük az egyik legkritikusabbnak. A lovas szakemberek egyik gyenge pontja a logisztikai ismeretek hiánya, mely alapvetően magában foglalja a ló és az ember szükségleteinek kielégítésére vonatkozó feltételek megteremtését, majd turisztikai vonatkozásban az úgynevezett „felejthetetlen lovas élmény” biztosítását.

5. Lehetőségek és kitörési pontok

- Nemzeti ménesbirtokok - Magyar lófajták

A hazánkban tenyésztett lófajták messze földön híresek. Kevés ország rendelkezik olyan kiváló fajtákkal és a fajták oly nagy számával, mint Magyarország. Az 1878-as, majd az 1900-as Párizsban rendezett Világkiállításon a legnagyobb elismerést a gyors magyar kocsiló, a magyar jukker és a könnyű nemes magyar huszárló aratta. A *jukker* szó eredete és jelentése ismeretlen, a XIX. század második felében kezdték el használni a könnyű kocsilovak megnevezésére. Mindenek előtt a „nemes származásra” utaló jelleget várták el a jukkeroktól. A jukker nem egy lófajta volt, nem is tartották annak, nem tenyésztani, hanem nevelni kellett. Mindenkor nemes küllemű és hosszú távon nagy állóképességű, könnyű alkatú volt. Jukker lónak a könnyű huszárllovak voltak a legalkalmasabbak. A jukker fogatok használata a XX. század fordulója után a vasúthálózat, majd a gépkocsi elterjedésével megszűnt.

A *hagyományos magyar lófajták*, amelyeket az állami ménesekben (Bábolnán, Mezőhegyesen, Kisbéren, Szilvásváradon és a Hortobágyon) több évtized gondos és szakszerű tenyésztői munkájával hoztak létre, páratlan kulturális örökségünk. Az 1990-es években alakult lótenyésztő egyesületek feladata ezen fajták fenntartása, értékeinek megőrzése és fejlesztése.

Hidegvérű lófajtáink közé a *magyar hidegvérű* és a *muraközi* ló tartozik. Könnyen kezelhető, jó munkabírású hidegvérű lófajták. Sajnos mivel már a mezőgazdaságban nem nagyon hasznosítják őket, jövőjük igen bizonytalan. A falusi turizmus és a falusi életmódot bemutató létesítményekre, illetve tenyésztő egyesületekre és az államra hárul a feladat, hogy megőrizze a jövő generációi számára ezeket a csodálatos állatokat, melyek egykor a földön dolgozó emberek

életét igencsak megkönnyítették. A városokban söröskocsik elé fogták őket, valamint hidegvérű lovakat alkalmaztak tüzelőanyag szállításakor is.

Melegvérű lófajtáink közül a *hucult* nevezik a „Kárpátok pónijának”. Rendkívül kitartó málhás-, hátas- és igásló. Közvetlenül a vadlovaktól származik. A tarpán egyenes ági leszármazottjának tartják. A tarpán a Przewalski lónak egy alfaja, de annál könnyebb testű, finomabb fejű és vékonyabb szőrzetű. A hátán mindig sötét hátszík húzódik a farktőig. Az első és hátsó lábak felső részén gyakran sötét harántsávozottság, ún. „tarpán csíkok” láthatók. A klasszikus megjelenésű *lipicai* fajta különleges értéke, hogy 400 éve fajtatisztán tenyésztik. A fajta jellegzetessége a testtömeghez képest elég nagy kosfej. Ausztriában a Bécsi Spanyoliskola kizárólag lipicai ménekkel mutatja be világhírű produkcióját. Magyarországon a fogathajtó világbajnokok mind lipicai lovakkal érték el sikereiket. A mai magyar fogathajtó válogatott mezőny 80%-a lipicai lovakból áll. A 160 éves múltra visszatekintő mezőhegyesi *nóniusz* impozáns megjelenésével kuriózum a világ lófajtáinak sorában, ugyanakkor a fogathajtásban is igen eredményes. A *nóniusz* legfőbb jellegzetessége a test nagyságával arányos, kissé durva félkos– esetenként - kosfej. Jelenleg elsősorban mezőgazdasági igásmunkára használják, de jobb ügető képességű egyedei a fogatsportban nemzetközi szinten is eredményesek, de nyereg alatt is jól használható. A két alapító angol telivérről elnevezett *furioso-north star* fajtát ma még leginkább, mint igáslovat használják, de hátas, hobby és túralóként is egyre többen keresik. Bár nem kifejezett sportló, eredményes díjlovak, díjugrató és military sportban használt egyedek, sőt fogatsportban világbajnokok is kerültek ki a fajtából. Nyugodtsága, egyenletes mozgása miatt a leginkább a lovastorna sportágban kedvelt. A bábolnai *shagya-arab* lófajta nemes arab ló, mely hátaslóként és fogatban is megállja a helyét. Jellemző a magas faroktűzés és zászlós faroktartás. A fajta jellemzője az élénk vérmérséklet, a szelíd, jóindulatú természet, a tanulékonyág és a könnyen kezelhetőség. A fajta értékét mutatja, hogy a nemzetközi lovassport élvonalbeli egyedei között mindig találunk olyanokat, melyek származásában *Shagya-arab* nemesítő található. A múlt század katonai hátasait idézi az elegáns megjelenésű, erős fizikumú, mégis könnyed járású és jól lovagolható *kisbéri félvér*, amely a lovassport valamennyi szakágában, a hobbilótartók és túralovasok körében egyaránt népszerű. A *kisbéri* az angol telivér jellegéhez közel álló elegáns hátas, mely könnyebb hámos munkára is alkalmas. A *gidrán* többhasznú melegvérű fajta. Hátas és

fogatlónak egyaránt megfelelő. A hazai lovassportban számarányánál nagyobb arányban találunk eredményes egyedeket. Mint őshonos génrezerv fajta, a magyar állattenyésztésben kultúrtörténeti és genetikai értéket is képvisel. Egyes kancacsaládjai 20-25 generációs tenyésztési múlttal is rendelkeznek.

A *magyar sportló* fajta a hagyományos magyar fajtáknak a nyugat-európai sportló fajtákkal folytatott fajta-átalakító keresztezésének eredménye. A fajta elsődleges célja a háta, főként a díjugrató sportra alkalmas ló tenyésztése. Emellett a lovassport többi ága számára is kerülnek ki a fajtából megfelelő egyedek.

A *magyar lófajták* kétséget kizáróan a *legalkalmasabbak a lovas turizmus* céljaira. Köszönhetik ezt annak a tenyésztői munkának, amely megőrizte acélosságukat, vitalitásukat, a terepen való mozgásbiztonságukat, valamint azt a fejlett szociális érzéküket, ami által méltó szabadidős partnerré válhatnak a lovas turisták számára. Az *idegenforgalomban* nemcsak a fajtabemutatók alkalmával csodálhatjuk a magyar lófajtákat, hanem hátszlóként és kocsik elé kötve is kipróbálhatjuk tehetségüket. A Magyarországon tenyésztett lófajták kiválóan megfelelnek a szabadidős és hobbilovasok számára egyaránt. Nagyon fontos, hogy ezek a lovak nyugodt természetűek, kedvesek, szolgálatkészek, megbízhatóak, hiszen nem engedheti meg magának egyetlen lovas turisztikai szolgáltató sem, hogy egy heves, nyugtalan ló ledobja hátáról a vendéget. Emellett elegáns megjelenésűek és impozánsak. Tehát elmondhatjuk, hogy a magyar fajták kiválóan alkalmasak arra, hogy a lovas turizmusban hasznosítsák őket. Mezőhegyes (1785), Bábolna (1789), Kisbér (1853), Szilvásvárad (1951) és Hortobágy lóállománya méltán öregbíti az ország hírnevét, viszont kihasználatlan a lovas turizmus országos vonatkozásában. Lehetőség van a megfelelő feltételek megléte esetén az állami tulajdonú lovak kihelyezésére lovardákba és hasznosítására a lovas turizmusban.

– *Természeti örökségünk, földrajzi adottságaink*

Magyarország természeti adottságai, *domborzati, vízrajzi* és időjárási viszonyai rendkívül kedvezőek a lótarás és a lovaglás szerelmesei számára, a Kárpát-medence ugyanis mentes a szélsőséges, váratlan veszélyeket magában hordozó körülményektől. Az *időjárás* is kedvező, hiszen a kontinentális, sőt délnyugaton

helyenként szubmediterrán klíma kora tavasztól késő őszig zavartalan szórakozást tesz lehetővé.

A Magyarországon található *lovas fogadók* és *lovas bázisok* zöme kiváló környezeti adottságokkal rendelkezik, sok száz kilométernyi, lovas túrázásra alkalmas útvonala erdőn és mezőn, pusztán és réteken, tópartok és folyók mentén vezet. Hazánkban a *népsűrűség* viszonylag kicsi, és a nyugat-európaihoz képest kevésbé szigorú tulajdonosi tudat, valamint a mezőgazdasági vidékeken megmaradt földutak hálózata nem korlátozza annyira a tereplovaglást, mint más európai országokban. A külföldről érkező turisták Magyarország *különleges lovas adottságának a tereplovaglást* tekintik, melynek egyedisége a nyugat-európai viszonyokhoz képest szabad mozgásterében rejlik. Európa-szerte elenyésző az olyan területek száma, ahol szabadon lovagolhat az ember, mert nem állják útját kerítések és tiltó táblák. A *magyar táj* különösen alkalmas lovaglásra, lovas túrákra. A talaj általában kitűnő minőségű, kevés a nehezen járható, sziklás, köves terep, inkább a földutak, homoktalajok, gyepek a jellemzők. A települések többnyire távol esnek egymástól. *Nemzeti parkjaink és tájvédelmi körzeteink* különös vonzerőt jelentenek vendégeink számára, mivel páratlan természeti szépségük lóhátról még inkább elénk tárul. Pusztáink, nemzeti parkjaink, erdeink talaja tavasztól őszig jól lovagolható. A *állatvilág* emberre, lóra egyaránt veszélytelen, ellenben igen változatos formában jelenik meg a nagyvadaktól egészen a különleges madárfajokig. A hazai *növényvilág* pedig színpompássá varázsolja a tájat az év nagy részében. Az utóbbi évtizedekben komoly károkat okozott Magyarország természeti örökségében a *legeltetés visszaszorulása*. A korábbi jellegzetes, fűvel benőtt térségek eltűntek, a helyére lépő növénytakaró kezelhetetlenné vált. Az *Európai Unió* a közelmúltban korlátozta az intenzív földművelés alatt álló területek nagyságát, és célul tűzte ki az ország számára egymillió hektár gyenge minőségű termőföld legelővé történő visszaállítását. Ezzel ismét hatalmas területek válhatnak lovaglásra alkalmassá, a legeltetésre alkalmas területek növekedésével pedig egyre nagyobb lehetőség nyílik állattartásra.

6. A magyar lovas turizmus adottságai és korlátai

– Adottságok

- Hosszú múltra visszatekintő lovas hagyományok és a lovas kultúra újjáéledése

- A lovas létesítmények többsége eléri az európai színvonalat
 - Jó az ár-szolgáltatás arány
 - Magasnak mondható lovas szakmai színvonal
 - Csodálatos természeti környezet
 - A tereplovaglási lehetőségek adottak, szabadon használható földutak, megfelelő talajminőség
 - Kiemelkedő eredmények fogathajtó szakágban
 - Minősítési rendszer megléte
 - Az utóbbi évek infrastrukturális fejlesztései
 - Növekszik az igény a szabadidő természetes környezetben való eltöltésére, illetve a lovak, lovaglás iránt
 - Más turisztikai termékeket beépítve „package”-et alakítva növelhetjük a tartózkodási időt és a vidék vonzerejét
 - „Magyarország lovas nemzet” – erre a premisszára épülhet az ország imázsa
 - Európa-szerte keresett termék a lovas turizmus, ezért piacvezetők lehetünk
 - Lovassportok iránti belföldi érdeklődés növekedése
 - Túra útvonalak megléte (gyalogos)
 - Lovas turisztikai szakemberképzés előtérbe helyeződése
- Korlátok
- A nyelvtudás hiánya, illetve megfelelő színvonala
 - Képzett lovasedzők, szakoktatók, túravezetők hiánya
 - A turisztikai hozzáértés és az utazásszervezői érdeklődés hiánya
 - A szakemberképzés és utánpótlás hiánya
 - Az összefogás és szolgáltatói együttműködés hiánya
 - A viszonylagosan szűk keresleti szegmens számára vonzó kínálat hiánya
 - Szolgáltatói marketing hiányosságai (a vendégek tájékoztatása nem megfelelő)
 - Szakmai összefogás nélkül nem lehetséges az egységes kínálat
 - Részletes jogi szabályozás hiányossága
 - Európai Uniós normák ismeretének hiánya a lovas szolgáltatók körében
 - Megkezdődött Magyarországon is a földterületek elzárása

Kérdések:

1. *Ismertesse a lovas turizmus helyét a turizmuson belül!*
2. *Melyek a főbb ágazati problémák?*
3. *Fogalmazza meg a lovas turizmus erősségeit!*
4. *Soroljon fel legalább öt korlátozó tényezőt!*

III. A jármód szakmai sajátosságai, túra típusok, túrázási szokások

1. Szakmai sajátosságok

A *lovas turisztikai szolgáltató tevékenység* lehet lovas szolgáltatás és lovas bemutató. A *lovas szolgáltatások alapvető* jellemzője, hogy azok során a turista lovat vesz igénybe. Ebbe a körbe tartozik a lovagoltatás, lovas oktatás, lovasterápia, fogyatékos személynek nyújtott lovas szolgáltatás, terep- vagy túralovaglás, fogathajtás, fogathajtás oktatás valamint a fogatoztatás.

A *lovas bemutató* során a turista nem kerül közvetlen kapcsolatba a lóval. Lovas bemutatónak minősül a méneslátogatás, az istállólátogatás, a felvezetés, valamint a lovas előadások.

Az említett tevékenységek közül a *gyógylovagoltatás* esetében indokolt kiemelni, hogy azt kizárólag olyan terapeuta végezheti, aki a gyógytornász, vagy gyógypedagógus diploma mellett lovasterápiás oklevéllel is rendelkezik.

Nem minősül lovas turisztikai szolgáltatásnak a sporttevékenységet folytató egyesületek által igazolt versenyzőik részére nyújtott lovas szolgáltatás, valamint a fogattal történő árufuvarozás, illetve a bértartás, amennyiben az a bértartó részére lovas oktatással nem társul.

Lovas turistának nevezzük, aki legalább egy lovas turisztikai szolgáltatást igénybe vesz. *Nem minősül lovas turistának* valamely lovas sportegyesület igazolt versenyzője, valamint az, aki saját, vagy közvetlen hozzátartozójának lovát veszi igénybe.

2. Lovas szolgáltatások és tartalmuk

Lovasoktatás: történhet futószáron, osztályban és terepen.

Az oktatás **futószáron** kezdődik, ahol még az edző vezeti a lovat a futószár segítségével, itt a lovas elsajátítja az alapokat. Időtartama általában 20-30 perc. Kevésbé gazdaságos módja az oktatásnak a lovarda szemszögéből, hiszen egy ember jut egy oktatóra.

Az **osztálylovaglásban** a lovas már maga irányítja a lovat és több lovassal együtt gyakorolnak karámon belül. Osztálylovaglást lehet tartani fedeles lovardában és a kinti lovaspályán. Ha az időjárás megengedi, jobb karámban tartani az órát, mert a lovak is szívesebben, élénkebben mennek kint, több inger éri őket, így a lovasok is több tapasztalatot szerezhetnek.

Időtartama általában 50-60 perc. Gazdaságos lehet, hiszen egy oktató akár 4-8 emberrel is foglalkozhat egyszerre.

Tereplovaglás során a lovas nyílt terepen lovagol, amihez már magas fokú tudás és sok gyakorlat szükséges, hogy ne történjen baleset. Általában 1-2 órás időtartamú, kevésbé tapasztalt lovasok sétaterepen, míg a haladók vágtaterepen vehetnek részt. A megbízható lovaglótudással rendelkező vendégeknek nagyszerű kikapcsolódás a természetben.

Kisgyerekes családok kedvence a **pónilovaglás**. Ennek célja a gyermekek megismertetése a lovakkal. Általában 10 perces időtartamú program.

Lovastáborokat a nyári szünidőben, az őszi, téli és tavaszi iskolai szünetekben szerveznek. Jó időtöltés a résztvevő lovasoknak, és igen jövedelmező a szervező lovasiskoláknak.

Lovasbemutatók keretében a legkülönbézetőbb produkciókkal találkozhatunk országszerte. Igazán magyar „specialitás” a csikósbemutató a világhírű klasszikus pusztá-ötössel, amikor három ló vágtat elöl, kettő hátul és e kettőn állva irányítja a csikós a lovakat. Ma már pusztá-tízessel, sőt pusztá-tizenkettessel is találkozhatunk a bemutatókon. A bemutatók másik résztvevői a hagyományőrzők, akik korhű jelmezekben adnak elő honfoglalás-kori jeleneteket, középkori lovagi torna-jeleneteket.

A **méneslátogatások** a magyar lófajták bemutatását célozzák, bemutatva a látogatóknak az istállókat, a ménest, a ménesgazdasággal kapcsolatos múzeumot – ha van, de mindenképpen élményt kínál a látogatóknak.

A *magyar lovas szolgáltatások árai* a lovas túrák tekintetében 20%-kal olcsóbbak a nemzetközi trendeknél, az egyéb lovas szolgáltatások terén pedig 40-50%-kal alacsonyabb az ár. A *hazai lovas turizmus elismerése*, hogy a Harpers magazin 2002- ben szakértő újságírók által rangsorolta a világ öt legjobb lovastúráját, és ebből kettő Magyarországon, az egyik az Észak-Magyarországi, a másik pedig az Észak-Alföldi régióban van.

3. Túratípusok, túrázási szokások

Lovastúrák lehetnek félnaposak, egész naposak, hetes-és többhetes időtartamúak. Különbéle túratípusokat különböztethetünk meg. Vannak csillagtúrák, körtúrák és vonaltúrák. A lovastúrák előnye, hogy egész évben megszervezhetőek, de többnapos túrák általában a nyári szabadságok időszakában jellemzőek.

Fogattúrák hasonlóan élvezetesek lehetnek, mint a lovastúrák, de ezen a programon viszont azok is részt vehetnek, akik kedvelik a természetet és a lovakat, de nem tudnak lovagolni.

Vadászlovaglás: tapasztalt lovasoknak ajánlott, időtartama általában három nap. Vadászlovaglás szervezhető falkával vagy a nélkül. Ma már nálunk és a legtöbb országban, ahol vadászlovaglást rendeznek, az állatvédelmi törvények értelmében a „vadászat” nem élő vadra történik.

Mint különleges programok, gyakorlott lovasoknak a **lovas solymászat** és a **lovas agarászat** megemlíthetőek. Ezeknek a forgatókönyve a vadászlovagláséhoz hasonló, de nem olyan elterjedt és ismert programokról van szó.

Kocsikázás, sétakocsizás valamint télen a szánkózás a tereplovagláshoz hasonlóan lehet egy-két órás. Kellemes program azoknak is, akik nem tudnak lovagolni.

Kérdések:

1. Mi a lovas turizmus alapvető jellemzője?
2. Nevezzen meg legalább három lovas szolgáltatás típust és ismertesse tartalmukat!
3. Ismertesse a lovas túrák típusait!
4. Ajánljon különleges lovas programokat gyakorlott lovasoknak!

IV. Jó gyakorlatok bemutatása, esettanulmány megbeszélése, projekt-javaslatok felvetése

A lovas természetjárás felfuttatása csak *tudatos, más országok tapasztalatain nyugvó szervezési tevékenységgel és bizalomépítéssel* képzelhető el. Hogy tovább nőjön hazánkban a lovas turizmus népszerűsége, illetve, hogy kimutathatóan emelkedjen a lovasok száma, elősegítve a lovas sportok és a belföldi turizmus fejlődését, javasolt az alábbi két példa alapján a szervezés beindítása.

1.Esettanulmány - „Feira Nacional do Cavalo”

Portugáliában a „Feira Nacional do Cavalo”³ (Nemzeti Lovas Ünnepe) elnevezésű Golegában szervezett program keretében az elmúlt 39 év során több százezer érdeklődő kapott ingyenes lovaglási lehetőséget a különböző lovas rendezvényeken. Kialakításra került egy félmaraton hosszúságú komplex állandó túraútvonal, mely akár gyalog, futva, kerékpáron vagy lóháton is teljesíthető.⁴ A portugál tapasztalat azt mutatja, hogy száz érdeklődőből hatvanöt fizetővendégként visszatér és lóra ült. A lovasok számát, a lovassportok népszerűségét tehát úgy növelhetjük hatékonyan, ha amellet, hogy komplex megoldásokat keresünk és tájékoztatást adunk a lehetőségekről elérjük, hogy nyeregbe is szálljanak az érdeklődők.

A program lényege volt, hogy az érdeklődők előre meghirdetett időpontokban, előzetes bejelentkezés után, ingyenes lovaglási lehetőséget kaptak, illetve adottságaiknak megfelelően egyéb lovas és szabadidős programokon vettek részt. A létesítményekben nem csupán lóra, vagy kocsira ültetik a vendégeket, hanem bemutatják az istállókat, a lovakat és ismertetik a biztonságos lovaglás szabályait is. A program célja volt, hogy a lehető legtöbb érdeklődő megismerhesse a lovat, a lovaglás szépségeit, ez által növekedjen a lovasok

³ <http://fnc.cm-golega.pt/> letöltés: 2014.06.05.17.25

⁴ <http://www.ribatejo.com/ecos/golega/glroteiro.html> letöltés: 2014.06.05.18.15

száma. A program egyértelműen bebizonyította, hogy a lovaglás népszerűbbé vált, a lovasok száma növekedett. Mindez magával vonta a lovas turizmus élénkülését, a kapcsolódó logisztikai háttér fejlődését, (pl. önkormányzati tulajdonú szálloda épült a vendégek részére, minősített lovardákkal egybekötött vendéglátóhelyek működnek), növekedett a lovassport utánpótlása, a lovardák bevételei növekedtek, illetve a lovas ágazat fejlődésével új munkahelyek jöttek létre.

2. Esettanulmány - Kiskunmajsza - A Tanyakör Zöldút lovas túraútvonalai

A Tanyakör Zöldút⁵ központi gondolata a helyi sajátosságok alapján a tanyavilág. Ezek a programok lovasoknak kialakított 1-2 napos hosszabb távok, ilyen értelemben vett, sportos túrák (1. sz. ábra). A Kiskunmajsza környéken a lakosság több mint 40%-a külterületen él, tehát megvalósul a tradicionális tanyasi életforma nemcsak muzeális, hanem mindennapi továbbvitele. A kijelölt útvonal a helyi lakosokkal, fiatalokkal és az utazóval ennek az életformának és környezetnek a megélését teszi lehetővé: megismerteti, milyen izgalmas és motiváló az életben tartott, kreatívan megújított hagyomány, de a pusztai hangulat élményét is elérhetővé teszi, mely mindenkit megérint. A helyi emberek gondolkodása, értékrendje és személyisége is jobban megérthető, megismerhető a náluk töltött idő során. A Tanyakör Zöldút központi eleme a személyes, barátságos invitáló tanyasi hangulat keresése és bemutatása.

⁵ <http://www.relaxatours.hu/turautvonalak> letöltés: 2014.06.04.21.35

1. ábra Túraútvonalak

3. Esettanulmány – Nemzetközi Huszárportya 2010⁶

A Magyar Honvédség támogatásával szervezett Nemzetközi Huszár-portyát egy két fős hagyományos öltözetű magyar huszár-járőr 2010. július 15-től 2010. október 6-ig hajtotta végre Lisszabon-Monsanto-ból kiindulva Portugálián, Spanyolországon, Franciaországon, Olaszországon és Szlovénián keresztül a magyarországi Nagycenkre gróf Széchenyi István, néhai huszárkapitány, a „legnagyobb magyar” volt birtokára. Az útvonal hossza 3 582 km volt, mely a helyiekkel egyeztetve, előre kidolgozott részletes útvonal- és programtervet

⁶ http://www.fehervarihuszarok.hu/hirek_portya.html letöltés:2014.06.02.20.30

követett. Az útvonalon átlagosan napi 35-40 km tettek meg, 2 hetente 11 lovaglónappal, 2 pihenőnappal és 1 tartalék nappal számolva.

A portya során érintett országok programhelyei:

Katonai felsőoktatási intézmények és alakulatok:

- a) Katonai Akadémia, Amadora –Portugália
- b) Lovassági Akadémia, Valladolid – Spanyolország
- c) CMEF, Mafra – Portugália
- d) 12. „Farnesio” könnyűlovassági felderítő ezred, Valladolid – Spanyolország
- e) 1. „Bercheny” Ejtőernyős Huszár ezred, Tarbes – Franciaország
- f) Légvédelmi tüzér ezred, Queluz – Portugália
- g) 54. Légtérelenőrző ezred, Veszprém – Magyarország

Csatahelyek:

- a) 1810. szeptember 27.-i csata helye, Buçaco – Portugália
- b) 1812. július 22.-i csata helye, Salamanca (Los Arapiles) – Spanyolország
- c) 1813. június 21.-i csata helye, Vitoria-Gasteiz– Spanyolország
- d) 1800. június 14.-i csata helye, Marengo - Olaszország
- e) 1796 május 10.-i csata helye, Lodi – Olaszország
- f) 1796 augusztus 5.-i csata helye, Castiglione – Olaszország
- g) 1859. június 24.-i csata helye, Solferino – Olaszország
- h) 1915-1918 doberdói csatatér, Visintini, Doberdo del Lago, St. Michele – Olaszország
- i) 1915-1918 isonzói csatatér, Kobarid – Szlovénia

Múzeumok:

- a) Lovassági Múzeum, Valladolid – Spanyolország
- b) Marengoi csata múzeuma, Marengo – Olaszország
- c) Solferinói csata múzeuma, Solferino – Olaszország
- d) Isonzói csaták múzeuma, Kobarid – Szlovénia
- e) Doberdói csaták múzeuma, St. Martino – Olaszország
- f) Helytörténeti múzeum, Doberdo del Lago - Olaszország
- g) Helytörténeti múzeum, Kisbér – Magyarország
- h) Bábolnai Ménesbirtok múzeuma, Bábolna – Magyarország

Lótenyésztési és kiképzési intézmények:

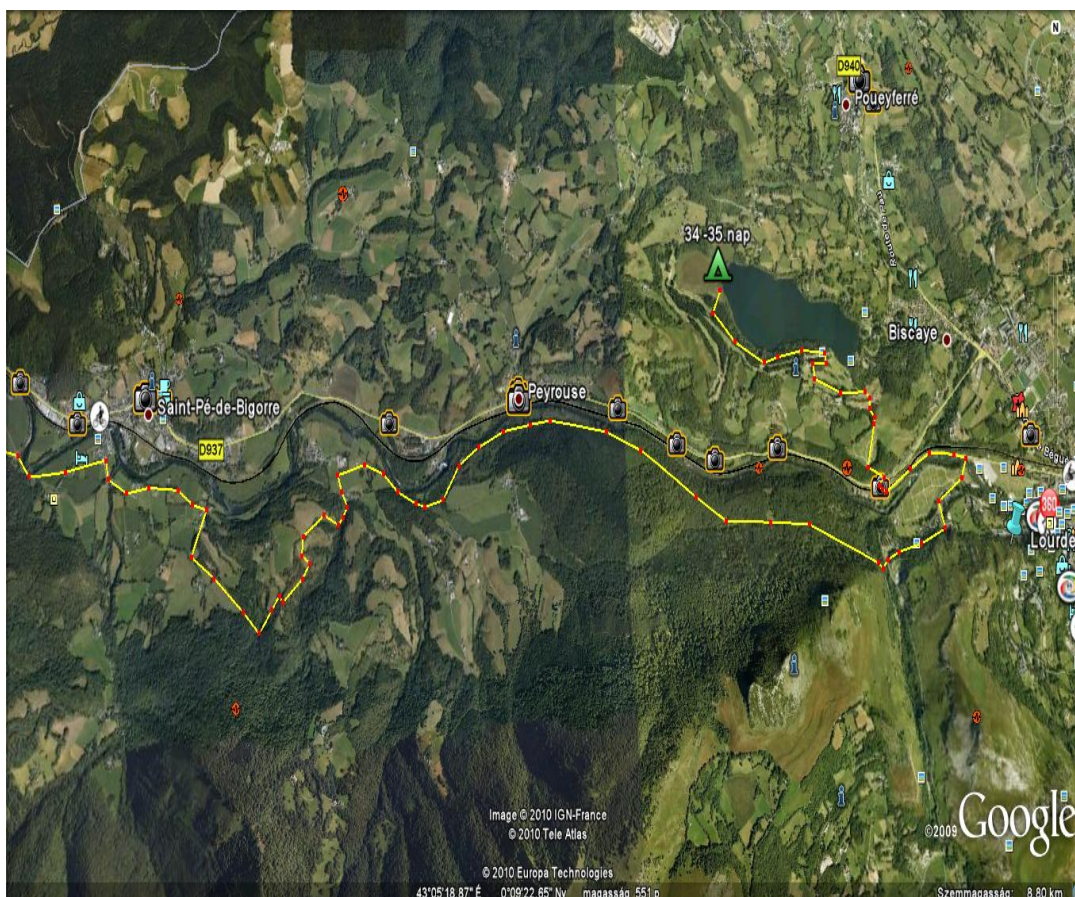
- a) "Escola Portuguesa de Arte Equestre", Queluz – Portugália
- b) Coudelaria Municipal da Golega – Portugália
- c) Harras de Tarbes, Tarbes – Franciaország
- d) Kabala-ménes, Rádiháza – Magyarország
- e) Jámbor-ménes, Kisbér – Magyarország
- f) Lovasszínház, Komárom – Magyarország
- g) Bábolnai Nemzeti Ménesbirtok, Bábolna - Magyarország

Vallási szent helyek:

- a) Fátima-i Kegyhely – Portugália
- b) Lourdes-i Kegyhely – Franciaország (2. sz. ábra)

Emlékművek, szobrok:

- a) 1810. szeptember 27.-i csata emlékműve, Buçaco – Portugália
- b) 1812. július 22.-i csata emlékműve, Salamanca (Los Arapiles) – Spanyolország
- c) 1813. június 21.-i csata emlékműve, Vitoria-Gasteiz– Spanyolország
- d) 1800. június 14.-i csata emlékműve, Marengo - Olaszország
- e) A Vöröskereszt emlékműve, Solferino – Olaszország
- f) A 4. győri honvéd gyalogezred emlékműve, St. Martino – Olaszország
- g) A doberdói harcokban elesettek emlékműve, Gorjansko – Szlovénia
- h) A csatában elesett huszárlovak emlékszobra – Bábolna
- i) gróf Széchenyi István szobra – Nagycenk
- j) gróf Hadik András szobra – Budapest

2. ábra Portya - Áttekintő térkép 34. nap Lourdes

V. Lovas túra projekt-javaslatok felvetése

1. Projekt terv általános tartalmi javaslatai

- *Tervezési feladatok*
 - Lovas túra koncepció kialakítása, a túra-terv felépítése:
 - Projekt menedzser:
 - Cél:
 - Táv és túratípus:
 - Szervezők:
 - Közreműködők:
 - Résztvevők:
 - Működő lovas bázisok felmérése és kritériumrendszer felállítása, (lovardákkal szemben támasztott követelmények, lovak és kíséret biztosításának feltételei)
 - Útvonal kijelölése szemrevételezéssel (GPS koordináták szerinti térképes jelölés)

- Logisztikai biztosítás tervezése, (induló és célállomások, pihenőhelyek, szálláshelyek, istállók, vendéglátó helyek)
 - Kulturális információs és tájékozódást elősegítő információs anyagok elkészítése.
- *Technikai leírás*

- Megvalósítás:

- Programterv részletes kidolgozása

Köszöntő, biztonsági rendszabályok és veszélyhelyzeti teendők ismertetése, lovarda bemutatás, lovak bemutatása, útvonalterv, programhelyek és programok részletes ismertetése, biztonsági felszerelés kiadása, nyergelés, megindulás.

A túrát egy-két fő lovastúra vezető vizsgával rendelkező személy által vezetett csoport lóháton hajtja végre. Cél a napi tervezett menet teljesítése.

- Javasolt túra időtartam és táv:

- 1-4 órás (6-10 km)
- max. 1 napos, (30 km)
- 2-5 napos, (60-150 km)
- 10 nap vagy több.(150 km felett)

- Javasolt túraútvonal típusok:

- a, vonalas (a kiindulási hely – pihenőpont – visszaútvonal - kiindulási hely érintése – pihenőpont – visszaútvonal - kiindulási hely)
- b, csillag, (a kiindulási hely – pihenőpont – éjszakázó hely – pihenőpont – éjszakázó hely – pihenőpont – kiindulási hely)
- c, kör (a kiindulási hely – pihenőpont – pihenőpont – kiindulási hely)

Lovasok:

A megindulási pontról egy lovas csoport indul útnak és lovagol végig az előre megtervezett útvonalon. A helyismerettel rendelkező túra vezetője teljes felelősséggel rendelkezik a túra tervében rögzítettek végrehajtásáért, a túrán résztvevők az ő utasításai szerint ténykednek, attól való eltérés esetén teljes erkölcsi és anyagi felelősséggel tartoznak.

Pihenőpontok:

A résztvevők igényei szerint az útvonal felmérésekor betervezett pihenőpontokat érinteni kell. Logisztikai biztosítás megszervezése szükséges. (frissítő, élelem, pihenési feltételek stb.)

Öltözet:

A túra tagjai a kiadott felszereléseket (pl. kobak, gerincvédő, sarkantyú) a túra végrehajtása során viselniük kell. Egyébként saját kényelmes ruházatukat viselik. Célszerű az eső védelemről a gondoskodni! Fokozott figyelem: a lovak a számukra ismeretlen anyagok színétől, súrlódási hangjától illetve mozgásától megriadhatnak!

Lovak:

A túra tagjai a túra szervezője által biztosított, nyugodt vérmérsékletű lovakon lovagolnak, akik a terephez és az ott előforduló váratlan helyzetekhez hozzá vannak szoktatva. (pl. fácán felrepülése, kóbor kutyák és vadak mozgása, terepjáró járművek és munkagépek)

Lófelszerelés:

A túra tagjai által lovagolt lovak a saját mérethelyes szerszámzatukat viselik.

Készenléti (kísérő)autó:

Az egész út folyamán egy készenléti (hosszabb túra esetén kísérő) autóra van szükség, melyet az útvonalat ismerő személy vezet. Az autónak technikailag alkalmasnak kell lennie nehéz terep leküzdésére. A kísérő autó feladata szükség szerint a személyi málha, tábori elhelyezési anyagok, emberi és ló élelmezési ellátmány és eszközök, a lovak patkolásához szükséges szerszámok és tartalék patkók valamint szükség esetén beteg szállítás. (4 kerék meghajtású a legalkalmasabb autó)

Tájékozódás és kommunikáció:

A tájékozódásért a túra vezetője a felelős, melyet a szakaszokra (napra) bontott idő- és útvonalterv alapján hajt végre, lehetőség szerint helyi térképekkel, valamint modern GPS navigációs eszközzel. A készenléti (kísérő) jármű ponttól pontra GPS-szel tájékozódik. A kapcsolattartásra és segélyhívásra modern informatikai és kommunikációs eszközök használata tervezett.

Útvonal, haladás:

Az egyes útszakaszok megtételére fordított idő és a tervezett útvonal rugalmasan kezelhető, figyelembe véve az időjárás, a terepviszonyok, a rendezvények, esetleges rendkívüli események miatti módosítások szükségességét.

Egészségügy:

A humán- és állatgyógyászati szerek a túravezető egyéni felszerelésének részét képezik. Rendkívüli esemény esetén a helyi humán- és állatgyógyászati ellátó helyek segítségére lehet szükség, ezért ezek helye és elérhetősége az útvonalterv részét kell képezzék.

Táborrend, szállás, étkezés, takarmányozás:

Táborrend és szállás: A szükséges egyéni felszerelés, élelmezési és tábori elhelyezési anyag rendelkezésre állása a túra résztvevői részére biztosított kell legyen. A tábor (szállás) helyének pontosítása naponta történik és minden esetben a helyi viszonyok figyelembe vételével, az adott terület tulajdonosának engedélyével. A tábor kialakítása és használata a vonatkozó előírásoknak megfelelően történik, teljes nyomeltakarítással, melynek során maximális figyelmet kell fordítani a környezetvédelemre, a természet eredeti rendjének megtartására. A tábori szemét gyűjtése szelektáltan, zsákokba történik, melyet a túra vezetője az erre kijelölt gyűjtőhelyeken helyez el. Tűzgyújtás és főzés csak a kijelölt helyen vagy a helyi szabályozók és biztonsági rendszabályok betartásával történhet.

Étkezés, takarmányozás: Az étkezéshez az alapanyagok és az élelmiszer helyi beszerzés tárgyát képezik. A lovak abrakolása naponta háromszor (reggel indulás előtt, a déli pihenőkor és este a táborverés után) történik 1,5 kg-os adagokban. Legeltetés a rövid- és hosszúpihenők alkalmával a helyi viszonyok figyelembevételével. Itatás lehetőség és igény szerint történik.

- Mellékletek

(*kidolgozásuk javasolt*)

- Részletes útvonalterv
- Turisztikai információk
- Az útvonalon és annak közelében működő lovardák, eü. intézmények jegyzéke és elérhetősége
- Etikai kódex

- Pénzügyi és költségvetési terv
- Málha és felszerelés jegyzék

Kérdések:

1. *Ismertesse egy lovas túra tervezési feladatait!*
2. *Milyen túratípusokat ismer?*
3. *Ki viseli a teljes felelősséget a lovas túráért?*
4. *Soroljon fel legalább két a lovas biztonságát szolgáló felszerelést!*

VI. Összegzés

A lovasturisztikai ágazat lehetséges tartalékainak kihasználása – a Bejárható Magyarország projekt keretén belül is – olyan potenciális gazdaságélénkítő hatással bírhat, mely a munkahelyteremtő jellegén túlmenően előnyös feltételeket teremthet az ország nemzetközi ismertségének, turisztikai bevételeinek. A meglévő földrajzi adottságaink, történelmi tapasztalataink, a magyar lófajták jellemzői elősegíthetik, hogy a hazai és a külföldi lovas turisták számára olyan túra lehetőségeket teremtsünk, melyek feledhetetlen élményekkel gazdagítják őket.

Felhasznált irodalom:

- 1) Gyórfy-Villám András: A lovas turizmus kézikönyve, Mezőgazda Kiadó kft, 2006
- 2) Hansághy Péter: Marketing a lovas turizmusban. Mezőgazda kiadó, 2000
- 3) Kovácsy Béla-Monostori Károly: A ló és tenyésztése, „Patria” Irod. Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1905
- 4) Lengyel Márton: A turizmus általános elmélete I., HFF jegyzet, Budapest, 2002
Pál János: Lovas élet Magyarországon, Kossuth Nyomda, Budapest, 1976
- 5) Vágó Tímea: A lovas turizmus jelenlegi helyzete és fejlesztési lehetőségei Magyarországon, szakdolgozat, Heller Farkas Gazdasági és Turisztikai Szolgáltatások Főiskolája, Budapest, 2007